

CZU: 502.3/4:338.48(478)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7442693>

OBIECTIVELE DE MANAGEMENT ÎN CADRUL ARIILOR PROTEJATE CA ASPECT AL TURISMULUI DURABIL

Natalia CIUBUC, Gheorghe MANIC*

Universitatea de Stat din Moldova

*Rezervația Naturală „Codrii”

Ariile protejate reprezintă o resursă importantă pentru protecția unui spectru larg de valori naturale unice. În același timp, pe piața turistică se observă o cerere sporită pentru un turism durabil, orientat spre vizite în zone naturale nealterate, ce implică și ariile protejate ca exemplu de astfel de zone. Pentru a realiza o simbioză între protecția și utilizarea turistică a ariilor protejate, ar trebui abordate anumite obiective de management, bazate pe clasificarea UICN. În lucrarea de față sunt examinate problemele legate de aplicarea categoriilor de arii protejate în realizarea obiectivelor de management al ariilor protejate, inclusiv managementul vizitatorilor, și inconvenientele ce decurg din nepotrivirea categoriilor și a obiectivelor de management.

Cuvinte-cheie: categorii UICN, obiective de management, arii protejate, durabilitate, turism.

MANAGEMENT OBJECTIVES WITHIN PROTECTED AREAS AS AN ASPECT OF SUSTAINABLE TOURISM

Protected areas represent an important resource for the protection of a wide spectrum of unique natural values. At the same time, there is an increased demand for sustainable tourism, oriented towards visits to unaltered natural areas, which also involves protected areas as an example of such areas. To achieve a symbiosis between protection and tourist use of protected areas, certain management objectives should be addressed, based on the IUCN classification. In the background paper, the problems related to the achievement of protected area management objectives, including visitors management, and the inconveniences arising from the mismatch between categories and management objectives.

Keywords: IUCN categories, management objectives, protected areas, sustainability, tourism.

Introducere. Desemnarea de arii naturale protejate de stat este un instrument utilizat pe larg pentru conservarea diversității biologice, geologice și de peisaj, acceptat la nivel global. Ariile protejate sunt destinate în primul rând protecției moștenirii naturale sau culturale, conservării biodiversității și menținerii serviciilor ecosistemice. De asemenea, ele joacă un rol esențial în menținerea sănătății și bunăstării oamenilor și oferă destinații ecologice și responsabile din punct de vedere social pentru turism. Desemnarea și managementul ariilor protejate (ca resurse naturale și culturale importante) este adesea legată de cerința de a oferi valoare economică adăugată și oportunități de dezvoltare pentru regiune. Acest lucru este deosebit de important în țările în curs de dezvoltare, inclusiv în Republica Moldova, unde turismul organizat în ariile protejate poate fi utilizat ca instrument nu doar de popularizare a științei și valorilor naturale locale, dar și ca sursă de venituri suplimentare, care pot fi utilizate pentru activități de protecție în cadrul acestora.

Metodologia cercetării. Căutarea literaturii relevante a fost abordată dintr-o perspectivă destul de largă. Au fost analizate surse bibliografice și webografice în limbile română, rusă, engleză. Calitatea referinței a fost evaluată prin utilizarea unor criterii, precum contribuția noilor cunoștințe, originalitatea constatărilor empirice, utilizarea teoriei în proiectare și analiză și, în final, dacă referința a luat în considerare caracteristicile speciale ale ariilor protejate.

Discuții. În întreaga lume există un număr mare, cu o varietate largă, de arii naturale protejate de stat (ANPS). Creșterea gradului de conștientizare a necesității conservării componentelor de mediu și mișcarea către un comportament durabil și responsabil sunt demonstrate printr-o creștere semnificativă a numărului de zone protejate din lume. Creșterea suprafețelor acoperite de arii protejate este un indicator al eforturilor sporite ale guvernelor și ale societății în general, cu intenția de a realiza conservarea pe termen lung a biodiversității și a valorilor ecosistemice și culturale asociate. Din anii 1960, numărul ariilor protejate la nivel global a crescut de peste 15 ori. La momentul actual, 15,4% dintre zonele terestre și de apă interioară și 3,4% din oceanul global sunt luate sub protecție, subliniind astfel creșterea gradului de conștientizare globală a necesității de protejare a resurselor naturale [1]. Protecția biodiversității prin crearea și extinderea ariilor naturale protejate de stat a fost implementată în Republica Moldova începând cu anul 1971, odată cu crearea Rezervației știin-

țifice „Codru”. Iar prin aprobarea Legii nr.1538/1998 cu privire la fondul ariilor naturale protejate de stat [2] a fost stabilit cadrul legal pentru crearea și dezvoltarea zonelor protejate. La momentul actual fondul ariilor naturale protejate de stat constituie 313 obiecte și complexe, care ocupă 5,76% (194974,16 ha) din suprafața totală a țării, la care s-a mai adăugat recent Parcul Național „Nistrul de Jos” cu o suprafață de 61883,99 ha, apropiindu-ne de ținta stabilită în Strategia de mediu a Republicii Moldova pentru anii 2014-2023 [3], care prevede extinderea suprafeței ariilor protejate până la 8% din suprafața totală a țării. Caracteristic pentru rețeaua de arii naturale protejate de stat este faptul că 92,1% din suprafața totală a acestora sunt amplasate în fondul forestier, ceea ce reprezintă 15,3% din suprafața fondului forestier și cca 17% din păduri [4].

Fondul ariilor protejate din Republica Moldova constă din 12 categorii de obiecte și complexe naturale delimitate în conformitate cu clasificarea Uniunii Internaționale de Conservare a Naturii (UICN): a) rezervație științifică; b) parc național; c) monument al naturii; d) rezervație naturală; e) rezervație peisajeră (de peisaj geografic); f) rezervație de resurse; g) arie cu management multifuncțional; și din arii protejate care nu țin de clasificarea UICN: a) grădină dendrologică; b) monument de arhitectură peisajeră; c) grădină zoologică; precum și din arii protejate stabilite prin alte reglementări internaționale: a) rezervație a biosferei (Programul UNESCO); b) zonă umedă de importanță internațională (Convenția Ramsar) [2].

Majoritatea zonelor protejate includ ecosisteme emblematice, habitate ale speciilor carismatice, peisaje pitorești și peisaje culturale proeminente. Aceste caracteristici pot atrage vizitatorii să se bucure de priveliștile, sunetele și experiențele oferite. În lume există două abordări de bază cu referire la turismul în arii protejate. Conceptul tradițional de arie protejată, care implică un minim de populație în parc, este poziția „conservaționistă”, care presupune excluderea prezenței umane din ariile protejate. A doua poziție este cea „utilitară”, esența căreia constă în faptul că ariile protejate există pentru a fi folosite, pentru a satisface nevoile oamenilor. Zonenele protejate, ca atracții turistice, pot oferi experiențe unice, chiar dacă sunt situate departe de trasee sau dacă le lipsește o infrastructură dezvoltată. Aceste caracteristici oferă oportunitatea unei cooperări reciproc avantajoase între conservarea naturii, dezvoltarea economică locală și turismul bazat pe natură. Cu toate acestea, este important să recunoaștem că nu toate ariile protejate sunt potrivite pentru turism. Acest lucru este conex cu obiectivele de management al acestora, reflectate în categoriile de arii protejate IUCN (Tab.1), cu sensibilitatea ecologică sau culturală a habitatelor, accesibilitatea dificilă sau cu problemele de securitate [5].

Tabelul 1

Categoriile de arii protejate IUCN și abordarea lor privind turismul și vizitatorii

<i>Categoria de arii protejate (conform clasificății IUCN)</i>	<i>Scopul principal și valorile protejate</i>	<i>Abordarea privind turismul și vizitatorii</i>
I) Rezervație naturală strictă	Conservarea ecosistemelor, speciilor (izolate sau grupări) și/sau a caracteristicilor de biodiversitate, de valoare remarcabilă la nivel regional, național sau global.	Accesul publicului este posibil numai prin participarea în programe științifice organizate sau activități de voluntariat. Interes scăzut pentru turism.
II) Parc Național	Protejarea biodiversității naturale alături de structura sa ecologică de bază și a proceselor de mediu pe care se sprijină, promovarea educației și recreerii. A contribui la economiile locale prin turism.	<ul style="list-style-type: none"> • gamă largă de oportunități de recreere oferite de obicei prin zonarea teritoriului și delimitarea zonei destinate activităților recreative; • dezvoltarea facilităților și serviciilor pentru vizitatori este unul dintre obiectivele de management; • dezvoltarea turismului contribuie la promovarea și mediatizarea valorilor Parcului Național.
III) Monument al naturii	Protejarea unor caracteristici naturale specifice remarcabile, precum și a biodiversității și a habitatelor asociate acestora.	<ul style="list-style-type: none"> • prezintă interes ca parte a unei oferte turistice complexe; • activitățile de recreere sunt de obicei oferite pentru a facilita protecția caracteristicilor unice și pentru educația ecologică a publicului;

		<ul style="list-style-type: none"> • recreerea, vizitarea și turismul comercial sunt de obicei obiective de management.
IV) Arie cu management activ al habitatului/speciei	Conservarea și refacerea populațiilor de specii și a habitatelor prin management activ.	<ul style="list-style-type: none"> • turismul este de obicei un obiectiv de management; • oportunitățile de recreere sunt oferite cu facilități și servicii asociate; • potrivite pentru organizarea evenimentelor etnoculturale, științifice, sportive sau amplasarea obiectivelor de sanocreatologie, balneoclimaterice ori a taberelor de odihnă.
V) Peisaj protejat	Protejarea și menținerea unor peisaje importante și conservarea naturii asociate lor, precum și a altor valori create prin interacțiune cu omul, prin practici tradiționale de management.	<ul style="list-style-type: none"> • oportunitățile de recreere sunt oferite cu facilități și servicii asociate; • oportunitățile de recreere și turism sunt de obicei corespunzătoare stilului de viață și activităților economice ale comunităților locale;
VI) Arie protejată cu utilizare durabilă a resurselor naturale	Protecția ecosistemelor naturale și utilizarea durabilă, reciproc avantajoasă a resurselor naturale	<ul style="list-style-type: none"> • turismul comercial organizat, inclusiv prin agenții de turism; • vizitele recreative și turismul comercial pot fi obiective-cheie; • utilizarea durabilă a ecosistemelor naturale, inclusiv în scopul menținerii atractivității pentru recreere; • promovarea prin turism a avantajelor sociale și economice ale ariilor protejate pentru comunitățile locale.

Potențialul turistic al oricărei arii protejate depinde de o serie de factori, printre care locația, atractivitatea vizuală, unicitatea, accesibilitatea, cererea pieței, apropierea de alte destinații turistice populare, marketingul, prezența afacerilor și infrastructurii turistice locale. Turismul în ariile protejate reprezintă una dintre oportunitățile economice care poate ajuta la atingerea obiectivelor comune de dezvoltare locală durabilă și conservare a biodiversității. La nivel global, turismul a reprezentat în 2018 (până la pandemie) 10% din produsul intern brut (PIB) global, 7% dintre exporturile mondiale și unul din zece locuri de muncă [6]. Cercetările privind turismul în natură au arătat că până la 50% din numărul total de turiști doresc să viziteze o zonă naturală în timpul unei călătorii, care ar putea include o scurtă oprire de o zi într-un parc național [7]. Sondajul agențiilor de turism (Center for Responsible Travel, 2016) a constatat că „24% dintre cei care au răspuns au remarcat că interesul pentru călătoriile „verzi” este în prezent cel mai mare din ultimii 10 ani, iar 51% au raportat că interesul a rămas constant în toată această perioadă”. Și mai mult a crescut interesul pentru turismul verde în urma pandemiei COVID-19 [8].

Situația din ultimii ani (mai ales restricțiile și limitările de călătorii externe în perioada pandemică) a demonstrat că în țara noastră există un potențial enorm, dar insuficient valorificat, al turismului în fondul forestier, iar cifrele de referință ilustrează acest tablou. În anul 2020 cele patru Rezervații Naturale au fost vizitate de 12616 turiști, iar anul 2021 a confirmat trendul pozitiv, cifra majorându-se la 19067 de vizitatori. La 1 aprilie 2022 Agenția „Moldsilva” a prezentat, într-o ședință de lucru, Metodologia privind elaborarea compartimentelor de turism în planurile de management ale Ariilor Naturale Protejate de Stat (ANPS). Importanța și valoarea acestei Metodologii, ce recomandă aplicarea bunelor practici pentru ANPS, constă și în concordanța explicită a categoriilor corespunzătoare UICN de arii naturale protejate sau altor categorii recunoscute prin convenții internaționale (Convenția Ramsar, Programul UNESCO „Omul și natura”, Convenția privind protecția avifaunei IBA – Important Bird and Biodiversity Areas, siturile Emerald și Natura 2000 etc.) [4].

Turismul este binevenit în perimetrul sau în proximitatea ariilor protejate, dacă respectă caracterul special al ariei, astfel încât pagubele și poluarea să fie minime. Unicele forme de turism agreeate în cadrul ariilor protejate sunt: turismul bazat pe aprecierea naturii, turismul cultural și educațional, activitatea turistică a grupu-

rilor mici, liniștite, ecoturismul în general. Dezvoltarea activităților ecoturistice în cadrul ariilor protejate asigură o serie de beneficii socioeconomice, și anume:

- asigură durabilitatea mediului înconjurător prin protecția biodiversității, geodiversității și diversității de peisaje. Zonele protejate sunt esențiale pentru conservarea speciilor, a ecosistemelor și a mijloacelor de trai pe care le susțin;
- educația este asigurată prin rolul interpretativ și educațional al turismului durabil;
- încadrarea în parteneriatul de dezvoltare globală (prin formarea de zone de protecție), crearea de clustere sau sisteme transnaționale;
- joacă un rol-cheie în adaptarea și atenuarea impactului schimbărilor climatice, de exemplu: prin reducerea riscurilor generate de pericolele naturale și prin asigurarea unui rezervor de carbon;
- contribuie la reducerea sărăciei prin crearea locurilor de muncă pe plan local direct în sectorul turistic sau în sectoarele conexe, prin stimularea economiei locale, prin dezvoltarea serviciilor (hoteluri, restaurante, sisteme transport, industria suvenirilor ș.a.);
- determină diversificarea economiei locale, în mod particular în mediul rural, acolo unde oamenii au activitate (în domeniul agricol) doar un sezon pe an;
- impulsionează dezvoltarea infrastructurii, fapt ce aduce beneficii în egală măsură și populației locale;
- poate contribui la îmbunătățirea relațiilor interculturale în regiune, la dezvoltarea meșteșugurilor și la crearea locurilor de muncă alternative în gospodării țărănești;
- în condițiile unei dezvoltări normale, turismul poate duce la autofinanțarea mecanismelor de dezvoltare, de care pot beneficia și autoritățile ANPS ca instrument pentru conservarea ariilor naturale;
- creează facilități recreative care pot fi folosite și de comunitățile locale;
- sprijină atingerea scopului conservării, prin convingerea guvernelor și a publicului asupra importanței ariilor naturale și contribuie la justificarea înființării ariilor protejate;
- contribuie la dezvoltarea respectului față de natura sălbatică, conștientizarea problemelor de mediu, la promovarea atitudinii și acțiunilor durabile din punct de vedere ecologic;
- dezvoltă capacitățile pentru adoptarea pe termen lung a practicilor de viață durabile.

Astfel, pentru ca turismul să poată aduce beneficii ariilor protejate este necesar ca el „să satisfacă nevoile prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi” [9].

Beneficiile socioeconomice implică uneori și anumite concesii. Adesea, activitatea autorităților manageriale ale ANPS suferă din cauza lipsei resurselor economice, tehnice și organizaționale necesare dezvoltării activităților turistice. Acestea ar trebui puse la dispoziție de autoritățile centrale și locale. În asemenea cazuri ar putea fi utilizat mecanismul concesiunii (custodia) ariilor protejate și oferirea acestora spre administrarea infrastructurii și dotărilor turistice. Acest aspect poate fi aplicat mai ales rezervațiilor naturale și monumentelor naturii. Pentru parcurile naționale, care au suprafețe foarte mari, este indicat parteneriatul cu reprezentanți ai guvernului în teritoriu, cu organizațiile nonguvernamentale, autoritățile locale. Activitățile turistice desfășurate într-o arie protejată trebuie să se bazeze pe un plan de management întocmit prin consultarea tuturor actorilor implicați [10 -12].

Turismul ca activitate economică poate cauza nu doar beneficii, dar și pagube enorme ariilor protejate, în special în cazul în care acestea nu sunt administrate adecvat. Subiectele legate de impactul negativ vizează poluarea, aglomerația și deteriorarea ecosistemelor, pierderea florei și faunei, deteriorarea resurselor de patrimoniu. Valorile naturale, ca materie primă a turismului, își pierd valoarea prin utilizarea necorespunzătoare sau suprautilizare. Există întotdeauna riscul deteriorării sau chiar distrugerii mediului prin utilizarea resurselor turistice în mod nesustenabil, care poate provoca poluarea apei, eroziunea solurilor, distrugerea mediului de reproducere și a surselor de hrană pentru animalele sălbatice, pierderea speciilor, acumularea de deșeuri, poluarea apei și degradarea peisajului, distrugerea habitatelor naturale. Facilitățile turistice intră deseori în conflict cu obiectivele de conservare și deteriorează vizual peisajele naturale. Chiar și un punct de vizualizare a naturii într-o rezervație peisajeră poate crea disonanțe vizuale. Însă, dacă este planificat și administrat pe principii durabile, turismul poate deveni o forță pozitivă, aducând beneficii atât ariilor protejate, cât și comunităților locale.

Managementul vizitatorilor în medii sensibile oferă numeroase oportunități pentru managementul turismului în ariile protejate, dar creează și anumite provocări (Tab.2).

Tabelul 2

Oportunități și provocări pentru managementul turismului în ariile protejate

<i>Oportunități</i>	<i>Provocări</i>
Stabilirea unor circumstanțe adecvate pentru conservarea patrimoniului natural și cultural prin intermediul ariilor protejate, oferind experiențe remarcabile, care promovează numeroasele valori ale ariilor protejate.	Zonele protejate devin pur și simplu o altă „marfă” sau resursă, care trebuie exploatată de o industrie mai interesată de profituri și care să ofere noi experiențe decât de sprijinire a conservării.
Contribuția activă la conservare prin implicarea vizitatorilor în sarcini de management și contribuții financiare directe, de exemplu: taxe pentru vizitatori, taxe de concesiune etc. sau alt sprijin asemănător pentru management.	Interesele turistice subminează în mod activ o bună gestionare, făcând presiuni pentru utilizări, beneficii sau acces, care sunt dăunătoare pentru conservarea ariei protejate sau pentru obiectivele culturale ale acesteia.
Justificarea sprijinului politic și a unei finanțări mai bune pentru management prin recunoașterea importanței turismului bazat pe ariile protejate pentru economiile locale și regionale.	Importanța turismului bazat pe ariile protejate necesită sprijin politic pentru dezvoltarea ariei protejate sau a teritoriului din jurul acesteia.
Diminuarea impactului cauzat de turism prin planificarea sensibilă a infrastructurii, remedierea daunelor cauzate și elaborarea soluțiilor de atenuare a impactului vizitatorilor.	Impact negativ asupra mediului, cum ar fi poluarea (acumulare de deșeuri, emisii de carbon), utilizarea nesustenabilă a resurselor (apa, colectarea de plante medicinale, ciuperci, fructe de pădure) și deteriorarea zonelor sensibile (prin infrastructura slab dezvoltată sau localizată greșit).
Amplificarea beneficiilor sociale și culturale ale ariilor protejate prin promovarea și conservarea atracțiilor lor culturale, promovarea culturii locale (de exemplu, povești, meșteșuguri, muzică, mâncare) și oferirea de servicii de interpretare și oportunități educaționale adecvate.	Impact negativ asupra populației locale (perturbarea vieții tradiționale, criminalitatea, supraaglomerarea, substituirea activităților tradiționale ale comunităților locale cu oferirea de servicii în domeniul turismului, pierderea accesului la resursele tradiționale, deteriorarea sau profanarea locurilor sacre, presiunile cauzate de numărul mare de vizitatori); costul ridicat al vieții și inflația.
Oferirea comunităților din zonele protejate sau din apropierea acestora a unui stimul major prin beneficii financiare și sociale directe, pentru a proteja natura și a tolera unele efecte negative asupra vieții sălbatice.	Fără beneficii, multe populații sărace continuă să epuizeze resursele naturale pentru a se proteja pe sine sau proprietățile lor, fie pentru profit.
Facilitarea legăturilor economice locale prin gestionarea afacerilor locale în domeniul turismului, angajarea forței de muncă locală și implicarea mijloacelor de trai alternative în lanțul antreprenorial de aprovizionare în turism (de exemplu, ghidare, meșteșuguri, alimente și băuturi, transport etc.).	Efectul pozitiv al relațiilor economice nu se materializează din cauza lipsei de informații, de oportunități, de acces la finanțare, de politici adecvate sau consecvență.

Guvernul ar trebui să implice administratorii ariilor ANPS și reprezentanții industriei turismului în dezvoltarea și implementarea planurilor pentru turismul durabil. Acestea ar trebui să fie parte din strategiile naționale de dezvoltare durabilă, urmând a fi incluse și în planurile de management ale ANPS.

Din punctul de vedere al utilizării turistice, în cadrul ariilor protejate se va realiza:

- evaluarea obiectivelor de management al ANPS și stabilirea corectă a categoriei de management (conform clasificăției UICN);
- realizarea unei zonări turistice, care poate să nu coincidă cu zonarea pe principii de protecție, dar care va exclude zonele nucleu. Zonarea va ține cont de capacitatea portantă a ariilor protejate, precum și de existența zonelor potrivite pentru diferite niveluri de folosință turistică și de dezvoltare a infrastructurii, dar obligator va include zone reprezentative pentru aria protejată;

- transformarea infrastructurii existente nondurabile în una mai durabilă;
- stabilirea standardelor durabile pentru noile obiective de infrastructură, în special în mediile sensibile;
- reducerea poluării și descongestionarea traficului de vizitatori;
- evitarea turismului și a recreării excesive în ariile protejate;
- asigurarea că de rentabilitatea turismului beneficiază și comunitățile locale;
- instruirea managerilor ariilor protejate în domeniul turismului durabil.

În același timp, ar trebui să se revizuiască și, dacă este nevoie, să se îmbunătățească legislația referitoare la turism, să se evalueze caracterul adecvat din punct de vedere ecologic al propunerilor care vizează turismul în ariile protejate, să se insiste ca pagubele create de turiști să fie reparate și să se adopte un turism bazat pe principii ecologice. Dezvoltarea turismului în cadrul ariilor protejate ar urma să fie stimulată prin împrumuturi, subvenții sau taxe de concesiune pentru fermieri și comunitățile locale, pentru înființarea de mici întreprinderi care să beneficieze pe seama ariilor protejate într-un mod adecvat; prin proiecte care vor permite folosirea fondurilor PHARE și a celor naționale pentru turism, cu scopul de a încuraja turismul durabil.

Pentru a garanta sustenabilitatea sa pe termen lung, turismul durabil ar trebui [13]:

- să asigure utilizarea optimă a resurselor de mediu, care constituie un element-cheie în dezvoltarea turismului, menținând procesele ecologice esențiale, contribuind la conservarea moștenirii naturale și a biodiversității;
- să respecte autenticitatea socioculturală a comunităților gazdă, să conserve moștenirea lor culturală și valorile tradiționale și să contribuie la înțelegerea și toleranța interculturală;
- să asigure operațiuni economice viabile, pe termen lung, oferind beneficii socioeconomice tuturor părților interesate, care sunt distribuite în mod echitabil, inclusiv locuri de muncă stabile și oportunități de obținere a veniturilor și servicii sociale pentru comunitățile gazdă și contribuind la reducerea sărăciei.

Unul dintre cele mai recente fenomene din industria turismului este preocuparea, dorința și eforturile depuse pentru protejarea și conservarea mediului înconjurător, creșterea gradului de conștientizare cu privire la relația strânsă dintre dezvoltarea turismului și protecția biodiversității. Presiunile demografice și activitățile umane nesustenabile provoacă pierderi ireversibile ale biodiversității într-un ritm alarmant [14].

Concluzii

Un management adecvat, bazat pe principiile durabilității, ar putea fi cheia pentru conservarea și protecția ariilor protejate. Dacă sunt utilizate excesiv, ariile protejate în viitor nu vor exista, iar dacă nu sunt utilizate, ar pierde o serie de implicații pozitive: pentru turiști (satisfacerea nevoilor, educație etc.), pentru comunitățile locale (bunăstarea generală, beneficii economice) și managementul ANPS (venituri suficiente pentru acoperirea costurilor de protecție) etc.

Turismul și conservarea pot fi deseori compatibile, reciproc avantajoase, numai dacă turismul este practicat într-un mod durabil în ariile potrivite. Obiectivele de management ar trebui să fie luate în considerare în procesul de planificare și luare a deciziilor privind dezvoltarea turismului, atât la nivel micro de administrare a unui singur parc național, cât și la nivel macro de luare a deciziilor strategice esențiale pentru dezvoltarea turismului la nivel național, la nivel de țară. Ele reprezintă baza pentru formarea unui turism grupat competitiv, internațional, transfrontalier, bazat pe ariile protejate.

Referințe:

1. *New unep report unveils world on track to meet 2020 target for protected areas on land and sea*. Disponibil: <https://www.unep-wcmc.org/en/news/new-unep-report-unveils-world-on-track-to-meet-2020-target-for-protected-areas-on-land-and-sea>
2. Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr.1538 din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr.66-68, art.442.
3. *Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia*. Disponibil: <http://old.mediu.gov.md/index.php/strategia>
4. <http://moldsilva.gov.md>
5. BLUMER, A. *Managementul vizitatorilor și dezvoltarea turismului în interiorul și în jurul ariilor protejate din Republica Moldova*. ProPark, 2013. 57 p. Disponibil: http://moldsilva.gov.md/public/files/publicatii/Managementul_Vizitatorilor_in_jurul_Ariilor_Protejate_2013.pdf

6. United Nations World Tourism Organization (UNWTO) tourism highlights 2018. Disponibil: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>
7. BALMFORD, A., GREEN, J.M.H., ANDERSON, M., et al. Walk on the Wild Side: Estimating the Global Magnitude of Visits to Protected Areas. In: *PLoS Biol.*, 2015, 13(2): e1002074. Disponibil: <https://doi:10.1371/journal.pbio.1002074>
8. <https://www.responsibletravel.org>
9. Raportul Comisiei Mondiale pentru Mediu și Dezvoltare (). Viitorul nostru comun. Oxford: Oxford University Press, 1987. 27 p. ISBN 019282080X
10. PATRICHI, I. *Turism durabil: o nouă perspectivă*. București: Pro Universitaria, 2012.
11. *Tourism, ecotourism and protected areas: the state of nature-based tourism around the world and guidelines for its development*. Cambridge, 1996. Disponibil: <https://www.iucn.org/resources/publication/tourism-ecotourism-and-protected-areas-state-nature-based-tourism-around>
12. SAMEER, A.K., RAO, R.J. and KHURSHEED A.W. Ecotourism and the impact of the conventional tourism on the fragile ecosystems. In: *International Journal of Science and Nature*, 2011, vol. 2(3), p.432-442. ISSN 2229-6441. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/260981957_ECOTOURISM
13. *Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations A Guidebook*, 2004. 507 p. ISBN 92-844-0726-5
14. Programul Strategic de Dezvoltare a Turismului pentru 2020 – 2030. Disponibil: <https://me.gov.md/ro/content/programul-strategic-de-dezvoltare-turismului-pentru-2020-2030>

Date despre autori:

Natalia CIUBUC, doctor în biologie, lector universitar, Facultatea de Biologie și Pedologie, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: ciubucsm@gmail.com, ciubuc.natalia@usm.md

ORCID: 0000-0002-9007-9300

Gheorghe MANIC, doctor habilitat, Rezervația naturală „Codrii”.

E-mail: manic.gheorghe@gmail.com

Prezentat la 10.10.2022